

De mondelinge Tora

De
mondelinge
Tora heeft voor
orthodoxe
joden
hetzelfde
Goddelijke
gezag als de
geschreven
Tora

Een heiden kwam bij Sjamraj en vroeg hem: "Hoeveel Tora's hebben jullie?" Sjamraj zei: "Twee, de schriftelijke Tora en de mondelinge Tora." De vreemdeling zei: "De schriftelijke Tora wil ik aannemen; neem me op in het Joodse volk door me de schriftelijke Tora te leren." Sjamraj wees hem terecht en stuurde hem weg.

De man ging naar Hillel. Die was hem ter wille en ging hem onderwijzen. De eerste dag leerde Hillel hem de letters: alef, beet, gimel, dalet, etc. De volgende dag vertelde Hillel alles anders, noemde de alef nu dalet, etc. De man zei: "Gisteren vertelde u het anders!" Hillel zei: "Je steunt dus op mij? Steun dan ook wat betreft de mondelinge Tora op mij!"

Twee Tora's

Het antwoord van Sjamraj brengt ons bij een belangrijke leerstelling van het jodendom: Er zijn twee Tora's, en deze twee zijn één. Volgens de joodse traditie kreeg Mozes op de Sinai niet alleen de Tien Woorden, maar ook heel de geschreven Tora (alles van Genesis t/m Deuteronomium), en meer nog: hij ontving daar ook de mondelinge Tora.

De mondelinge Tora

De mondelinge Tora is het geheel van uitleg en uitlegeregels en nadere bepalingen die Mozes al kreeg op de Sinai en die hij mondeling overleverde aan Jozua; die het weer doorgaf aan de oudsten, enz. Zo ziet men de rabbijnse traditie als van Goddelijke herkomst: ook wat later bovenkwam is terug te voeren op de openbaring op de Sinai. De mondelinge Tora heeft voor orthodoxe joden hetzelfde Goddelijk gezag als de schriftelijke.

Uiteindelijk is de mondelinge Tora toch ook op schrift gesteld. Zij is vooral – maar lang niet uitsluitend! – te vinden in:

- De Misjna. Rond 200 n.C. zorgde Jehoeda ha-Nassi voor een verzameling, samenvatting en rubricering van wat door de rabbijnen werd geleerd. Het gaat met name om halacha, d.i.: de voorschriften voor doen en laten.

Een bijzonder onderdeel is het traktaat Pirké Avot, dat wijsheidspreuken van de rabbijnen bevat. Zie de afbeelding op pag. 9 en het bijschrift.

- De Talmoed. Daarin is de Misjna opgenomen; die wordt stukje voor stukje bediscussieerd. Het verslag van de discussies is de Gemara. Eigenlijk zijn er twee Talmoedien: zowel in Israël als in Babel waren er belangrijke rabbijnse academies. In Israël ontstond de Talmoed Jeroesjalimi, die rond 400 werd afgerond; in Babel de Talmoed Bavli, die rond 500 werd afgerond. Als het gaat over "de Talmoed" wordt doorgaans de laatste bedoeld. Hedendaagse uitgaven hebben grote bladzijden, waarop in het midden de eigenlijke Talmoedtekst (Misjna en Gemara) staan, met daaromheen, als kanttekeningen, latere commentaren en verwijzingen.

De noodzaak van de mondelinge Tora

Omdat de Tora leidraad is voor het concrete leven van alledag en voor de samenleving moeten dingen echt duidelijk zijn, vaak tot in details.

Overal wordt gevraagd: wat zegt de Tora? Dan blijkt dat er op bepaalde punten lacunes zijn. Over sommige dingen wordt niet (duidelijk) gesproken. Maar ook waar dat bepaald wel gebeurt roept het gezegde vaak nog meer vragen op. Bijvoorbeeld: het verbod te werken op de sjabbat zegt niet duidelijk wat we onder werken moeten verstaan. Of: als er staat “die zal zeker ter dood worden gebracht” (Exod. 21:12 e.a.), dan is nog niet duidelijk hoe. Op sommige punten is er (schijnbare?) tegenstrijdigheid. Als de Tora daardoor al niet zomaar kon worden begrepen door de generatie waaraan die werd gegeven, hoeveel te meer geldt voor latere generaties dat nadere uitleg en uitwerking nodig is. Temeer door allerlei ontwikkelingen en veranderende omstandigheden.

De geschreven Tora alleen zou in zekere zin “half werk” zijn. Juist omdat het om de praktijk van het leven gaat moet er meer gezegd zijn. In Deut. 17:8-11 ziet men al een aanduiding daarvan.

Het verband met de geschreven Tora

Mondelinge en geschreven Tora beschouwt men als in wezen één, als één geheel gegeven door de Eeuwige aan Mozes op de Sinai. Geen van beide kan zonder de ander bestaan. De mondelinge leer is afhankelijk van de schriftelijke, maar de schriftelijke Tora vraagt ook om de mondelinge.

Iemand zei: “Tot de wijzen haar interpreteren is de Tora nog niet volledig, maar is ze slechts de helft.

Want de Tora wordt in elke generatie naar de noden van juist die generatie geduid, en God verlicht de ogen van de wijzen in elke generatie, zodat zij in Zijn Tora vinden wat op hun situatie slaat.”

De verhouding tussen beide kan heel divers zijn. Zo staat in de talmoed: “Voorschriften omtrent de opheffing van geloften zweven in de lucht en hebben niets in de schriftelijke Tora waarop ze kunnen steunen. De wetten omtrent sjabbat en feestoffers zijn als bergen die aan een haar hangen: het schriftbewijs is gering maar de voorschriften (*halachot*) zijn talrijk.

De rechtsbepalingen, offerwetten en voorschriften omtrent reinheid en onreinheid hebben schriftplaten waarop ze kunnen steunen.” (Chagiga 1,8)

Er is een ontwikkeling. Lijken aanvankelijk de schriftelijke en mondelinge Tora naast elkaar te staan als twee verschillende bronnen, en werden tal van regels “zomaar” aangeduid als “halacha aan Mozes van Sinai” – later zoekt men steeds meer de verbinding door middel van de midrasj, “onderzoek,

De wetten
omtrent
sjabbat en
feestoffers
zijn als
“bergen die
aan een haar
hangen”

Jongens met enkele delen van de Talmoed

De mondelinge Tora

Ook de joden hebben meer dan wat wij “het Oude Testament” noemen - zelfs veel meer dan wij christenen

uitleg”. Daarvoor heeft Hillel zeven regels genoemd, anderen later nog meer. Ook deze regels en allerlei midrasjiem horen overigens bij de “mondelinge leer”.

Dit proces heeft ook gevolgen voor hoe men de schriftelijke Tora beziet: daar gaat nu wel heel veel uit gehaald (voor ons beseft vaak in-gelezen) worden; zij wordt gezien als iets oneindig vruchtbaars, dat gedolven en omgewoeld wil worden. “Keer haar steeds weer om en om, want alles ligt in haar”!

Tegenstrijdige opvattingen

Opmerkelijk en typerend is dat in de Misjna en de Talmoed discussies worden weergegeven; dat ook tegenovergestelde meningen zijn bewaard – “alsof men nooit kan weten of een verworpen steen tóch niet nog eens bouwsteen worden kan.” Soms kan zelfs geoordeeld worden: “Beiden zijn woorden van de levende God.” Voor de praktijk moet natuurlijk een keuze gemaakt worden voor één opvatting als halacha, maar dat betekent niet dat de andere, tegenovergestelde opvatting haar waarde verliest. Een latere leraar zei n.a.v. een kwestie waarin Hillel en Sjammaj van mening verschilden en de halacha naar Hillel ging: “In de Messiaanse tijd zal de halacha naar de thans verworpen mening van de school van Sjammaj gaan.”

Ten slotte

Niet alleen wij als christenen hebben meer dan het “Oude Testament” (nl. het Nieuwe Testament, dat tevens een soort “leesbril” is); ook het jodendom heeft meer dan “louter” en alleen de Tenach.

De eigen geschriften van het rabbijnse jodendom zijn van latere tijd dan die van het N.T. – waarbij wel bedacht moet worden dat ze ten dele op oudere tradities teruggaan.

Het is en blijft een bijzonder feit dat voor christenen en joden beiden de Hebreeuwse Bijbel, die wij “het Oude Testament” noemen, van grote betekenis is. Dat is een goede reden om over ons lezen van die Schriften met elkaar te spreken. Ook al hebben we verschillende “leesbrillen”. Dat moeten we ons goed bewust zijn. Maar is het dan juist niet een reden temeer?!

Op de bladzijde hiernaast staat het begin van de tekst van Pirké Avot (“Spreekwoorden der Vaderen”) met een tekening van Mozes die de wet van God ontvangt op de omheinde berg Sinai. De berg is vol vuur en de bazuin klinkt. Beneden, achter een omheining, wacht het volk op de woorden die Mozes meekrijgt. (vgl. Exod. 19v) De illustratie hoort bij het begin van Pirké Avot: “MOZES ONTVING TORA van [God op] de Sinai en leverde haar over aan Jozua en Jozua aan de oudsten en de oudsten aan de profeten en de profeten leverden haar over aan de mannen van de grote vergadering. Dezen zeiden drie dingen: Wees voorzichtig bij het oordeel vellen, leid veel leerlingen op, en maak een omheining rond de Tora.” Vervolgens wordt een keten van rabbijnen genoemd, elk met een eigen kernspreuk. Wat door de rabbijnen gezegd is is dus volgens de traditie uiteindelijk, via een keten van mondelinge overlevering, terug te brengen tot de openbaring op de berg Sinai.

...הנה עומד הקדוש ליהושע ויהושע ליהושע ויהושע ליהושע...
...הנה עומד הקדוש ליהושע ויהושע ליהושע ויהושע ליהושע...
...הנה עומד הקדוש ליהושע ויהושע ליהושע ויהושע ליהושע...

